

Eksklusivt om kunstdonasjon:

Sveaas' milliardgave

Tekst:
Kari Nestaas
kari.nestaas@kapital.no

Kapital har fått et unikt innblikk i hvilken kunst Christen Sveaas har donert fra sin private kunstsamling til stiftelsen Christen Sveaas' Kunststiftelse. Gaven har en anslått markedsverdi på over en milliard kroner.

I 2009 gav Sveaas bort en stor samling gammelt sølv til Stiftelsen Bergensssølvvet. I 2018 skjenket han gullalderbilder til Kunsthaus Zürich i Sveits. Hvert år har Sveaas bladd opp store summer til skulpturer på Kistefos Museet på Jevnaker.

I fjor toppet milliardæren det hele med åpningen av det nye museumsbygget The Twist samme sted, som han hadde brukt et tresifret millionbeløp på. Åpningen har vært en publikumssuksess uten sidestykke og også fått massiv oppmerksomhet i utlandet. Antall besøkende har passert 150.000 i år.

I tillegg har Sveaas støttet en rekke veldedige formål gjennom årene og føyer seg inn i rekken av internasjonale, superrike mennesker som driver med filantropi, ofte ved siden av krevende business.

Som om ikke det er "nok": Nå gir Sveaas bort halvparten av sin egen, private kunstsamling som han har brukt over 30 år på å bygge opp. Investoren skjenker nesten 800 bilder til Christen Sveaas' Kunststiftelse. Markedsverdien er på over en milliard kroner.

Det var i forbindelse med åpningen av Kistefos Museet i mai at Sveaas fortalte at han gir bort halvparten av den private kunstsamlingen sin. Men det ble sagt lite om hva han skulle gi bort.

Kapital har fått et eksklusivt innblikk i hvilken kunst den giverglade 64-åringen tar farvel med.

50 verdt over 5 mill.

Før vi går videre, her er "nøkkeltallene" for kunsten Sveaas har donert fra sin private samling og til Christen Sveaas' Kunststiftelse (CS'K):

- Anslått verdi over 1 mrd.
- Rett under 800 arbeider
- 50 kunstverk verdt over 5 mill.
- 170 kunstverk verdt over 1 mill.
- Kunst fra 1920 til 2020
- 185 kunstnere
- 50 norske
- Alle de utenlandske kunstnerne er vel anerkjente
- Hovedvekt på USA, Storbritannia og Tyskland
- Ca. 1/5 kvinnelige kunstnere
- Weidemann størst med 43 arbeider, Bjarne Melgaard 33 og Arne Ekeland 29
- 578 av verkene er malerier, etterfulgt av foto (133) og skulptur (36)

– Samlingen Sveaas har gitt bort er en unik miks mellom norsk modernisme og internasjonal samtidskunst.

Petter Snare
KODE

– En unik miks

Kun en meget liten krets har hatt kjennskap til hva Sveaas har samlet på av kunst. De få som har hatt innsideinformasjon, har holdt tett. Samme dag Kapital kommer ut, lanseres en hjemmeside med oversikt over

"Fargerikt og kraftfullt":
Christen Sveaas viser frem noe av kunsten han har gitt bort til Christen Sveaas' Kunststiftelse. Foran kunstverk av Thorvald Hellesten, til venstre med klokken er arbeider av Rolf Nesche, Tony Cragg, Jakob Weidemann og så vidt Anna-Eva Bergman. Foto: Ole Berg-Rusten/NTB

Samleren som ble museumsdirektør:

Petter Snare er juristen og samleren som ble museumsdirektør og nå uttaler seg om Sveaas' gave. Her ved et foto av Per Barclay tatt i 2014, en kunstner som Sveaas også samler på. Foto: Eivind Yggeseth

all kunsten som legges i stiftelsen CS'K: www.csk.art. Kapital har fått noen eksterne eksperter til å se på gaven i forkant av dette.

– Samlingen Sveaas har gitt bort er en unik miks mellom norsk modernisme og internasjonal samtidskunst, sier direktør Petter Snare ved KODE-museet i Bergen.

– Den har et utgangspunkt i norsk kunst. Det er en betydelig samling med viktige verker fra sentrale kunstnere: Fra Thorvald Hellesén til Ida Ekblad. De setter norsk kunst i et tydelig perspektiv, med et stjernespekket lag av internasjonale kunstnere. Med omdreiningspunkt rundt britisk/amerikansk og tysk kunst får samlingen med seg hovedtrendene i ny kunsthistorie, forteller han.

– Sveaas har ikke unngått kunst med kontroversielle temaer som sex, tro og homofili – gjerne i samme bilde.

Petter Snare
KODE

Snare mener samlingen er preget av en vilje til å bli kjent med et rikt kunstliv.

– Samtidig som Sveaas ikke har unngått kunst med kontroversielle temaer som sex, tro og homofili – gjerne i samme bilde, sier Snare.

– Hva er høydepunktene?

– Her er det mange, og dette blir personlig. Jeg synes samlingen av Martin Kippenberger, Gilbert and George, Brancusi og Hellesén er veldig fine. Skal jeg plukke noen enkeltverk, så kanskje Kippenbergers "Heute is Sautag. Kommen sie mit", Wools "Hy-

pocrite" (se foto motstående side), Lars Tillers "Pike med Blomst" eller Nan Goldins "Jimmy Paulette", sier direktøren.

– At slike verk finnes i en norsk samling er av stor betydning.

Åsmund Thorkildsen
Drammen Museum

Han sammenligner Sveaas-samlingen med den Hans Rasmus Astrup og Stein Erik Hagen har bygget opp.

– Den er i samme sfære som Astrup Fearnleys og Canicas, sier Snare.

– Stor betydning

Direktør Åsmund Thorkildsen ved Drammen Museum påpeker at alle de utenlandske kunstnerne er berømtheter i Sveaas' nye stiftelse.

– At slike verk finnes i en norsk samling er av stor betydning, sier Thorkildsen, som var direktør ved Astrup Fearnley Museet ved årtusenskiftet.

Han sikter til arbeider av kunstnerne Howard Hodgkin, Ross Bleckner, Albert Oehlen og Ed Ruscha.

– Det som kjennetegner samlingen i Christen Sveaas' Kunststiftelse, er at den konsentrerer seg om fargerike og kraftige, maleriske uttrykk. Dette gjelder både de norske og de utenlandske kunstnerne. Det er et følelsesmessig og visuelt overskudd i disse bildene, sier Thorkildsen.

Direktøren påpeker at endel av de norske kunstnerne også finnes i andre samlinger. Det som kjennetegner Sveaas' norske kunst, er at det gjennomgående er høy kvalitet på det som er kjøpt inn.

– Særlig fin er samlingen av Jakob Weidemann, med viktige, tidlige arbeider, sier Thorkildsen.

Blant de største gavene

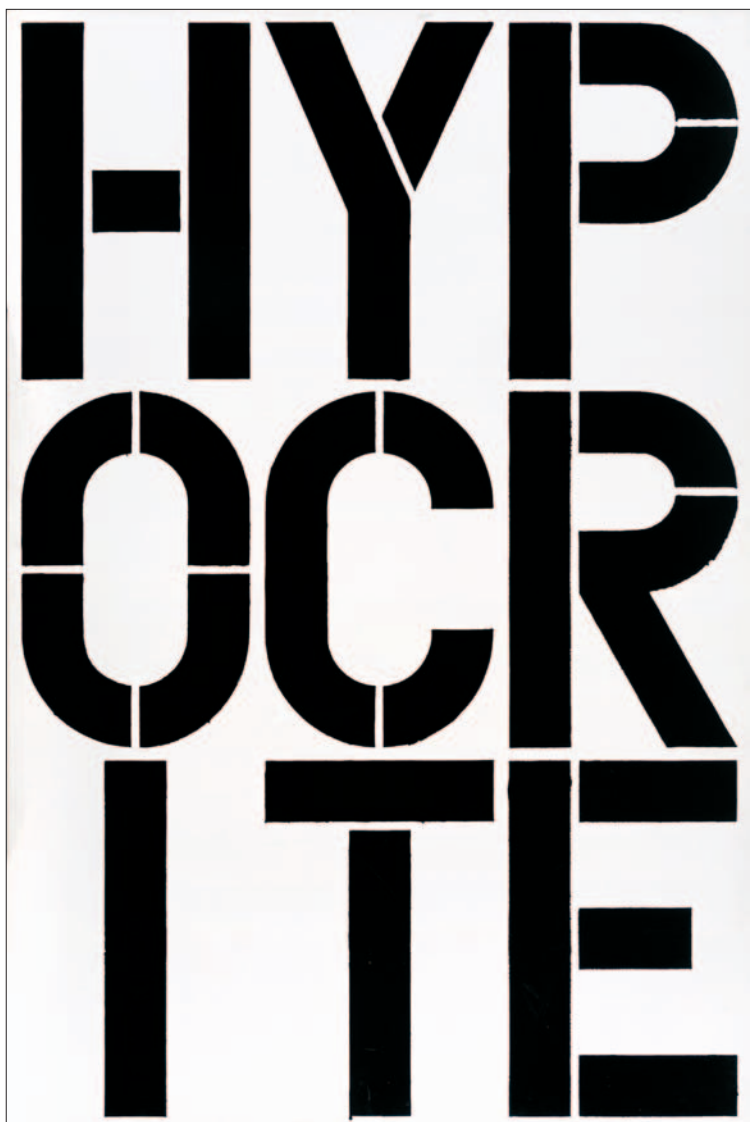
En annen ivrig samler av Weidemanns tidlige arbeider er oljefondsjeff Nicolai Tangen. Men at Sveaas-samling kanskje er en enda større og råere samler av Weidemanns kunst, er nytt. Igjen er det kubistiske streker og sterke farger som har appellert til Sveaas. Kunsten Tangen la i AKO Kunststiftelse har en anslått markedsverdi på ca. 300 millioner kroner.

Det er ikke kjent hvilken verdi kunsten som ble lagt i skipsmegler Hans Rasmus Astrups stiftelse hadde. Astrup gav bort både kunst og eierskap i diverse selskaper. I sommer solgte stiftelsen et verk av Francis Bacon for 74 millioner dollar.

Selv om Sveaas' kunstgave nok ikke når helt opp til Astrups, er den trolig en av de største målt i kroner og øre i Norge. Den er kanskje på linje med flere historiske gaver og donasjoner i toppsjiktet, selv om det er vanskelig å sammenligne.

Ekteparet Sonja Henie og Niels Onstad skjenket

▣ **Troféverk I:** Christopher Wool, "Untitled (P126) Hypocrite" 1990. Foto: @ Christopher Wool. Gjengitt med tillatelse fra Christen Sveaas' Kunststiftelse

▣ ▣ **Troféverk II:** Ed Ruscha, "Mountain Standard", 2000. Foto: Edward Ruscha. Gjengitt med tillatelse fra Christen Sveaas' Kunststiftelse

▣ **Troféverk III:** George Condo, "Nocturnal Figure Composition", 2004. Foto: @ George Condo, BONO. Gjengitt med tillatelse fra Christen Sveaas' Kunststiftelse

rundt 300 kunstverk og 80 millioner kroner på slutten av 60-tallet da det nye bygget på Høvikodden stod ferdig. Samlingen inneholdt blant annet Picasso-kunstverk, som er blant den dyreste kunsten i verden.

Finansmannen Rolf Stenersen, som var en god venn av Munch, og hadde mange bilder av ham, skjenket sin store kunstsamling til hhv. Oslo og Bergen i to omganger. I 1916 donerte arvingene etter kjøpmann og brukseier Rasmus Meyer farens historiske samling av kunst og møbler til Bergen by. I dag er den regnet som en av de ypperste samlingene av norsk kunst fra 1880 til 1914.

Trodde nordmann var Picasso

Kapital er invitert til investeringsselskapet Kistefos' lokaler på Aker Brygge for å få et dypere innblikk i bildene Christen Sveaas nå har gitt bort. Det er William Flatmo, som er direktør for samlingen på tiende året og nå også for Christen Sveaas' Kunststiftelse, som har holdt mest i det hele.

På veggen henger kunstverk av både internasjonale og norske kunstnere, deriblant tre kunstverk av nordmannen Thorvald Helleesen. Ett av dem trodde

en dansk kunsthandler var malt av Picasso. Det var til Sveaas' glede, men kunsthandlerens sorg. Rekordprisen for Helleesen kunst i auksjonsmarkedet ligger på et promillebeløp av det man kan oppnå for Picassos verker.

– Jeg har brukt 30–35 år på å bygge opp en samling med til dels interessante og kanskje viktige verker, som jeg er glad i.

Christen Sveaas

– Det er hyggelig å tilgjengeliggjøre denne kunsten for allmennheten, sier Sveaas. – Jeg har ingen livsarvinger. Jeg kunne ha solgt kunsten. Men det hadde jo vært litt synd. Jeg har brukt 30–35 år på å bygge opp en samling med til dels interessante og kanskje viktige verker, som jeg er glad i. Jeg synes det er

📌 **Kjær kunstner:** Britiske Howard Hodgkin var den første, internasjonale samtidskunstneren Sveaas kjøpte. Her er bildet "Interior With Figures", datert 1977–1984. Foto: © Howard Hodgkin. Gjengitt med tillatelse av Christen Sveaas' Kunststiftelse

📌 **– Hyggelig at alt blir i Norge:** – Jeg kunne ha solgt kunsten. Men det hadde jo vært litt synd, mener Christen Sveaas. Her foran verket "Loft", 2013, signert britiske Hurvin Anderson. Foto: Ole Berg-Rusten/NBT

hyggelig at alt blir i Norge, sier han.

– Samlingen er maleritung og har to pilarer: internasjonal samtidskunst og norsk modernisme. Kunsten spenner over en periode på 100 år. Folk må mene det de vil om utvalget og måten det er organisert på. Det gir jeg blaffen i. Det er lagt vekt på museale verk i utvelgelsen, sier Sveaas.

Flatmo tilføyer at samlingen bringer endel kunst som det finnes lite av i Norge fra før eller som ikke har vært vist.

– De offentlige museene er ikke i nærheten. Men det er noe overlapp med Astrup Fearnley-samlingen, sier han.

– De offentlige museene er ikke i nærheten. Men det er noe overlapp med Astrup Fearnley-samlingen.

William Flatmo

“Hva! Har jeg gitt bort det?”

– Er det bilder det har vært ekstra vanskelig å gi bort?

– Jeg spurte William her om dagen: "Hvor er det Howard Hodgkin-bildet?" sier Sveaas.

– Da svarte jeg: "Det har du gitt bort," sier Flatmo.

– "Hva! Har jeg gitt bort det? Åh, søren også", svarte jeg da, sier Sveaas. – Men man må skille seg fra ting for at det skal være en skikkelig gave, sier han.

Flatmo supplerer at Sveaas har levd tett på kuns-

ten til britiske Howard Hodgkin i over 30 år.

– Du har ikke gitt bort alt av Hodgkin, forsikrer Flatmo.

Hodgkin var kunstneren Galleri K-eier Ben Frija i Oslo foreslo for Sveaas da han som ung mann på åttitallet beklaget sin "nød", forteller Flatmo. Sveaas syntes nemlig norsk samtidskunst var blitt for dyrt, og spurte Frija med hans internasjonale kontakter om det ikke fantes noe utenlandsk kunst til 500.000 kroner. Det fantes selvfølgelig masse. Dette ble starten på den internasjonale delen av Sveaas' kunstsamling.

Fra før samlet Sveaas på både gullalderkunst, fra 1800-tallet, og norsk moderne kunst og samtidskunst.

Noe av den norske gullalderkunsten, signert av I.C. Dahl, Thomas Fearnley, Peder Balke og Christian Krohg, har han gitt bort til anerkjente museer i utlandet.

Det er ikke mer enn to år siden han satte norsk auksjonsrekord. Da kjøpte Sveaas Theodor Kittelsen-maleriet "Guldhornet" for 12,8 millioner kroner. Det bildet har han i sin private samling.

De internasjonale kunstnerne i Sveaas-stiftelsen som det finnes flest arbeider av, er tyske Martin Kippenberger (13 verk), amerikanske Ross Bleckner (12 verk), serbiske Marina Abramovic (11 verk) og britiske Howard Hodgkin (10 verk).

Verdi i konstant endring

Tidligere har Sveaas spøkefullt sagt til Kapital at bildene gitt til stiftelsen, som skal være halvparten av Sveaas' totale samling, både i antall og i verdi, er valgt ut med pilkastmetoden.

– Christen, den er et slags speilbilde av samlingen din totalt sett, sier Flatmo.

– Nei, det er den ikke, William, sier Sveaas

Siler kunsten for Sveaas: William Flatmo er direktør for Christen Sveaas' kunstsamlinger og den nye stiftelsen. Her foran et bilde av Anna-Eva Bergman, som er rikt representert i stiftelsen og hvis kunst har gått som en kule de siste årene. Foto: Ole Berg-Rusten/NTB

og fortsetter:

– Stiftelsen kan selge noe kunst frem til jeg dør, men så er det stopp, sier Sveaas, som har sikret sitt ettermæle.

– *Hvordan har dere kommet frem til verdien på over en milliard kroner?*

– Det har vært en større prosess. Vi har hentet inn vurderinger fra auksjonshus og gallerier i inn- og utland, sier Flatmo.

– Den verdien er i konstant endring, supplerer Sveaas. – Den kan både være 500 millioner og to milliarder kroner om noen år, sier han.

I forrige utgave skrev Kapital at Sveaas' formue la på seg nesten 60 prosent fra i fjor til 8,9 milliarder kroner i oversikten over Norges 400 rikeste, og det til tross for at vi trakk fra et solid beløp for den kunsten han nå gir bort.

– *Hvor mye har du donert av kunst, sølv, musikk-instrumenter etc. samt midler til forskning, studier og andre veldedige formål? Det må jo være flere milliarder nå med CS'K inkludert?*

– Vi har ikke tallene og ønsker ikke å kommentere det, sier Sveaas.

– Kule, mystiske og suggererende

Sveaas begynte for alvor å samle på internasjonal samtidskunst i 1990. Den gang var samtidskunsten mye rimeligere enn det den er i dag.

– Tyske kunstnere er fremtredende i samtids-

Holder i Sveaas' samlinger

– Headhunteren advarte meg før jeg skulle treffe William. Han sa: "Han ser veldig ung ut, men han er veldig flink," sier Christen Sveaas om William Flatmo.

Det er ti år siden Flatmo (38) ble ansatt i jobben som direktør for Sveaas' samlinger og også ble prosjektleder for skulpturparken på Kistefos. Han overtok for Nina Sørlie, som hadde hatt jobben i 12 år.

– William har fått lønnsøkning hvert år, så det har gått bra.

– *Hva er det Flatmo er spesielt flink til?*

– Holdt ut med meg! Jeg er jo gæren. Han er en kunstsil for meg. Jeg har ikke tid til å holde meg orientert om alt. Dessuten må jeg jo drive med forretninger for å finansiere det hele. William er flink til å skjønne min smak, sier Sveaas.

– Og også utfordre og påvirke smaken din, Christen, svarer Flatmo.

– Gjør du det? spør Sveaas. – Nuvel. Ja, vi har veldig ulik smak, sier Sveaas.

Flatmo er utdannet kunsthistoriker og har tidligere drevet et galleri i London. Han er initiativtager og nestleder i nettverket 2020INasjonalmuseet.

Fra utstillingen i Bergen:

Fra venstre mot høyre verker av Christopher Wool, Ed Ruscha, Robert Rauschenberg, Jonathan Lasker, Louise Bourgeois (marmorskulptur), og Francesca Woodman.

Foto: Dag Fosse

kunsten, og i min samling er det endel av dem, sier Sveaas. – Mange kjøpte jeg allerede i nittiårene, da var de hverken kjente eller dyre. Jeg kjøpte bildene fordi jeg likte dem, enkelt og greit. De er kule, mystiske og suggererende, sier han.

Flatmo forteller om de to tyske kunstnerne Martin Kippenberger og Albert Oehlen, som var representanter for en ny retning innen den tyske kunsten.

– De tok et oppgjør med den alvorstyngede og konseptuelle kunsten. Kunsten deres var preget av en fornyet interesse for det ekspressive maleriet med stor grad av galgenhumor og parodi, f.eks. i serien hvor Kippenberger maler en mann som urinerer på en tanks, sier Flatmo.

Disse to samt den tyske fotografen Andreas Gursky vises på Kistefos i år.

Det er Flatmo som kuraterte, altså laget utstillingen, på Kistefos, og som åpnet i mai.

– Det var litt morsomt. Jeg sa til William, ikke lag en sånn troféutstilling. Men så skrev Kåre Bulie i *Klassekampen* at “Come Out!” var en “ansamling av trofeer fra museumsgrunnleggerens innkjøpsliste”. I stiftelsen er det mange verk som er mye mer trofeer enn de vi har vist i sommer.

– Hvilke er det?

– Noen av bildene som vises i Bergen nå er det, sier Flatmo, med en henvisning til en utstilling som åpner på KODE i Bergen i skrivende stund.

Tre eksempler, som alle er i kategorien “verdt over fem millioner kroner”, ifølge Flatmo, men kanskje betydelige mer: Christopher Wools “Untitled (P126) Hypocrite”, 1990, George Condo “Nocturnal Figure Composition”, 2004 og Edward Ruscha “Mountain Standard”, 2000. Se bilder side 101.

Deres kunst omsettes i dag for henholdsvis 6, 27 og 46 millioner – dollar.

Det er den internasjonale samtidskunsten som er mest verdt i det Sveaas har gitt bort, og som trolig også har vært de beste investeringene.

Amerikansk kunst i Bergen

Også til utstillingen i Bergen er det Flatmo som har hatt regien. I samarbeid med museet har han valgt ut rundt 35 bilder. Denne gangen er temaet amerikansk postmodernisme.

– Det markerte starten på en gradvis forskyvning av kulturell definisjonsmakt: Europas langvarige posisjon som verdens kunstsentrum ble utfordret etter andre verdenskrig. Det er dette utstillingen utforsker, sier han.

Utstillingen er kalt “Private Eyes”, og et 20-talls kunstnere skal vises. Andy Warhol er den mest kjente.

Presidentvalget i USA i høst gjør utstillingen aktuell.

– Hvem er den neste som skal låne?

– Det er ennå veldig tidlig, sier Flatmo. – Viken fylke har ulike kunstforeninger. Disse har inne en søknad. Det er veldig hyggelig, sier han.

Flatmo forteller at det også er snakk om at Henie Onstad Kunstsenter skal låne til en ny sal. I tillegg er det bekreftet utlån til utstillinger i utlandet, som Whitechapel Gallery i London.

– Rappet mye

– Du er jo kjent for å strekke deg langt når du vil ha noe. Det har vel blitt noen utskeielser?

– Ja, da, sier Sveaas. – Det har blitt noen rekorder i auksjonsmarkedet, kanskje også noen verdensrekorder. Jeg har andreplassen for Christopher Wool.

– Har du ingen grenser når du først vil ha noe?

– Jo, jeg er jo ikke Onkel Skrue heller. Vi har rappet mye.

– Stjålet?

– Nei, med det mener jeg vunnet en budrunde på auksjon. Det er sjelden jeg ikke vinner.

– Det har blitt noen kupp også?

– Ja, det får jeg virkelig håpe! utbryter Sveaas, men ønsker ikke å utdype.

– Du kan få en morsom historie om et bilde jeg kjøpte fra et konkurso, sier Sveaas.

Det var det bergenske, børsnoterte investerings-selskapet Investa og et maleri av Arne Ekeland.

Kjøpt fra konkursbo: Christen Sveaas foran Arne Ekelands "Gullets verdi og bruksverdi" som han kjøpte fra konkursboet etter børsnoterte Investa. Kommunisten Ekeland er den tredje største kunstneren i samlingen som kapitalisten Sveaas har gitt bort. Foto: Ole Berg-Rusten/NTB

– Bildet er et stort hovedverk og heter "Gullets verdi og bruksverdi" og viser en kvinne som nyder sitt gull og arbeidere som utvinner gull, sier Sveaas.

Det er motsetningene som er nøkkelen i maleriet. Motsetningen mellom arbeid og kapital. Gullet i seg selv har ingen verdi. Ekeland var kommunist og mente nok at arbeiderne selv skulle eie fabrikkene.

Funnet på Høstutstillingen

Ekelands kunst kommer på tredjeplass i antall i samlingen etter Weidemann og Bjarne Melgaard. Stiftelsen har også mange verk av Thorvald Hellesten (som dansken trodde var Picasso) og Anna-Eva Bergman. Sistnevntes bilder har gått som en kule i markedet de senere årene.

Rundt en femtedel av kunstnerne er kvinner. En av dem har Sveaas kommet over på Høstutstillingen, som har mistet mye av sin glans siden den ble opprettet av kunstneren Christian Krohg med flere på 1800-tallet. Men den som leter skal som kjent finne. Det var Mona Orstad Hansen Sveaas oppdaget i 2007. Siden har han kjøpt tre bilder til av henne. Maleriene hennes koster ca. 120.000 kroner.

– Hun har et verk på årets høstutstilling, sier Flatmo.

– Har dere kjøpt det?

– Nei, men det er et flott verk! ■

Christen Sveaas' Kunststiftelse

Christen Sveaas' Kunststiftelse ble grunnlagt av Christen Sveaas i oktober 2019. Stiftelsen har som formål å drive forvaltning, bevaring, formidling og utlån av stiftelsens kunstsamling for å fremme moderne kunst og samtidskunst.

Et vesentlig mål for stiftelsen er å tilgjengeliggjøre samlingen for et større publikum. Det gjøres både ved å katalogisere verkene, og ved å drive utlån av kunstverk til norske og utenlandske visningssteder. Hjemmesiden til Christen Sveaas' Kunststiftelse lanseres samme dag denne artikkelen kommer i kiosken fredag 9. oktober. Der finner man en oversikt over alle bildene: Christen Sveaas' Kunststiftelse/Christen Sveaas Art Foundation/www.csk.art.

William Flatmo er direktør for stiftelsen. Christen Sveaas er styreleder. Wiersholm-partner Bettina Banoun, advokat Erik Wahlstrøm i Bull & Co, direktør Hege Galtung i Christen Sveaas Private Holdings og Jens Henrik Munthe-Kaas, analytiker i Oljefondet, sitter i styret.

Kilde: Christen Sveaas' Kunststiftelse